

Asia: VN/3618/2020-OKM-1

Kulttuurin toimialan eettinen toimielin

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna selvityshenkilön esittämää näkemystä, että taiteen ja kulttuurin alalle tulee perustaa eettisiä kysymyksiä käsittelevä toimielin?

Pidän erittäin perusteltuna näkemystä, että taiteen ja kulttuurin alalle tulee perustaa eettisiä kysymyksiä käsittelevä toimielin. Tällä hetkellä on ajankohtainen tarve vahvistaa kulttuurialan rakenteita ja toimintakulttuuria, joilla puuttua häirintään, epäasialliseen kohteluun sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusongelmiin. Taideinstituutioita koskevat säännölliset kohut osoittavat, että tarvitsemme alana vielä lisää valmiuksia käydä keskustelua eettisesti ongelmallisista tilanteista — myös muuna kuin kriisiviestintänä. Ennen toimielimen perustamista onkin syytä linjata, mitä sen perustamisella pyritään ratkaisemaan, miten onnistumista mitataan ja millä alueilla sen tulee ottaa kantaa eettisiin kysymyksiin.

Toimielintä perustettaessa on huolehdittava, että toimielimen tehtäväalue on riittävän laaja muuttamaan alan normeja, että sen toiminta ei kavenna taiteen vapautta ja etteivät tehtävät ole päällekkäisiä muiden viranomaisten tehtävien kanssa. Mikäli toimielin ei pysty tehokkaasti muuttamaan alan eettisiä tai muita normeja, sen toiminta kaventaa taiteen vapautta tai toimielin hoitaa tehtäviä, jotka kuuluisivat jo toisen viranomaisen tehtäviin, sen perustaminen ei ole ajankohtaista.

Katson, että toimielin tarvitaan juuri siksi, etteivät nykyiset rakenteet ole riittävät kulttuurialan kohtaamiin ongelmiin, joten on tärkeää, että toimielin pystyy ottamaan kantaa laajemmin alamme oleellisiin kysymyksiin. Taiteellisen ilmaisun ja teosten sisältöjen rajaaminen toimielimen käsittelyn ulkopuolelle voi rampauttaa toimielimen kyvyn käsitellä tilanteita, joissa teosten tuotantoprosessia ei voida irrottaa sen sisällöistä.

Miten suhtaudutte ehdotukseen perustaa taiteen ja kulttuurin alojen eettisiä kysymyksiä käsittelevä toimielin Taiteen edistämiskeskuksen yhteyteen?

Taiteen edistämiskeskus on luontevin paikka toimielimen perustamiselle niin rahoituksen puolesta kuin mahdollistaessaan etäisyyden poliittisesta hallinnasta. Selvityksessä ehdotetut keinot rajoittaa

TAIKE:n johdon, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja poliitikkojen mahdollisuuksia vaikuttaa toimielimen ratkaisuihin ovat hyviä, mutta niitä on syytä kehittää edelleen. Taiteen ja kulttuurin eettisen ohjauksen, eettisten normien laatimisen ja niiden loukkausten käsittelyssä on muita taiteen edistämisen rakenteita herkempää, milloin puututaan taiteen vapauden ydinalueelle perusoikeuksia kaventavalla tavalla.

Juuri taiteen vapauden perusoikeuden kunnioittamisen vuoksi toimielimen on tärkeä olla julkisen vallan piirissä ja yhtenä sen tehtävistä taiteen vapauden edistäminen, jolloin sitä koskevat täysimääräisesti tähän liittyvät perustuslain velvoitteet. Asema julkisen vallan osana selkiyttää myös toimielimen antamien lausuntojen ja ohjeiden oikeudellista asemaa, mikä esim. JSN:n tapauksessa on osoittautunut ongelmalliseksi, kun ammattiyhteisön sisäisiä ohjeita ja lausuntoja on käytetty oikeuslähteinä tuomioistuimessa (ks. Neuvonen 2003). Julkisen vallan piirissä toimielin ei voi laatia ohjeita, jotka rajoittaisivat taiteen vapautta, sillä tällaisesta poikkeuksesta perusoikeuksiin on säädettävä lailla. Toimielintä perustettaessa onkin syytä kiinnittää huomiota, mikä on toimielimen laatimien ohjeiden rooli oikeudellisena asiakirjana, missä määrin ne rajoittavat taiteen vapautta ja missä määrin ne voidaan ymmärtää taiteen vapautta hahmottelevana myötäsääntelynä.

On kuitenkin huomattava, ettei taiteellisen ilmaisunkaan eettinen arviointi tai ohjaus välttämättä riko taiteen vapautta vastaan, vaan voi tapahtua taiteen vapauden piirissä erityisesti, mikäli tuolla ohjauksella on taide- ja kulttuurialan muodostavan yhteisön tuki ja hyväksyntä. Taiteen vapaus näyttäisi kuitenkin olevan myös taiteen ja kulttuurin parissa toimivien keskuudessa aivan keskeinen arvo, johon liittyvät erimielisyydet koskevat lähinnä taiteen vapauden laajuutta ja sitä, mikä kaikki kuuluu taiteen vapauden piiriin.

Miten arvioitte selvityshenkilön ehdotusta ko. toimielimen toimivallasta ja tehtävistä (erityisesti toimivallan osalta rajat suhteessa muihin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonaloihin sekä toiminnan osalta jako ja painotus ennaltaehkäisevän toiminnan ja jälkikäteisen toiminnan välillä)?

Kulttuurin eettisen toimielimen tehtävää on kokonaisuudessaan mielekäästä kutsua eettiseksi ohjaukseksi, sisältäen sekä ennaltaehkäisevän toiminnan että jälkikäteisen arvioinnin.

Jotta taiteen ja kulttuurin alan toimintatapoihin ja normeihin saadaan toivotunkaltaisia muutoksia, toimielimen tehtävissä on tärkeä painottaa erityisesti ennaltaehkäisevää toimintaa, jota jälkikäteisellä toiminnalla voidaan tukea. Eettistä ohjausta kannattaa harjoittaa ennemmin herättelemällä kriittistä keskustelua ja auttamalla yhteisön jäseniä kasvattamaan moraalista herkkyyttään kuin tuomitsemalla teoksia tai niiden tekijöitä. Tämä vastaa myös ammattietikkaan ja ammatteettisten normien laatimiseen liittyvään uhkaan, että toimijat ulkoistaisivat vastuunsa eettisestä harkinnasta eettisiin periaatteisiin tai eettiselle toimikunnalle. Toimielimen toiminnassa on tärkeä korostaa, etteivät ohjeet tyhjennä eettisiä velvollisuuksia vaan ne muodostavat vasta pohjan eettiselle harkinnalle. Tämä onnistuu erityisen hyvin, jos eettisten periaatteiden laatiminen ja niistä tiedottaminen muodostaa vain osan toimielimen toiminnasta.

Eettisen toimielimen tehtävänä tulee olla ensisijaisesti muuttaa kulttuurialan toimintakulttuuria eettisesti kestävämpään suuntaan ja parantaa alalla käydyn eettisen keskustelun laajuutta ja laatua. Ennaltaehkäisevä työ on tehokkaampaa toimintatapojen muuttamiseen kuin jälkihoito. Tässä on kuitenkin huomioitava, että eettisten periaatteiden kodifiointi on vain ensimmäinen askel ja vielä oleellisempaa on juurruttaa eettiset periaatteet yhteisöjen toimintakulttuureihin. Tässä eettisten periaatteiden laatimisen prosessilla voi tuki olla keskeinen rooli, mikäli se toteutetaan niin laajasti alalla toimivia osallistaen, että siinä syntyy alan toimijoille kokemus psykologisesta omistajuudesta. Uusien normien juurruttamiseksi on tärkeää, että alalla niitä noudatetaan laajasti ja niitä odotetaan myös noudatettavan —ainakin yksittäisten toimijoiden mielikuvien tasolla.

Eettisiä periaatteita ei kuitenkaan ole syytä ajatella staattisina, vaan ne ovat jatkuvasti ajassa muuttuvia, minkä vuoksi niitä on syytä myös jatkuvasti korjata ja täsmentää. Tätä varten on tärkeää herättää laajempaa eettistä keskustelua, mutta eettinen keskustelu itsessään auttaa alalla toimivia kartuttamaan omia eettisiä valmiuksiaan, kykyä ratkaista usein varsin kiperiäkin eettisiä ongelmatilanteita ja auttaa myös sitouttamaan alaa. Mikäli ohjeet jäävät vain ylemmiltä tasoilta asetetuiksi normeiksi, tähän liittyy riski, että alan toimijat ulkoistavat eettisen harkintansa näihin periaatteisiin ja katsovat niiden toteuttamisen tyhjentävän eettisten vaatimusten äärimmäisen vivahteikkaan monimuotoisuuden.

Mikäli eettiset ohjeet laaditaan liian rajoittaviksi, ne voivat rajoittaa taiteen vapautta liiaksi. Tämä ei ole toivottavaa, ja jotta kaikki tilanteet voidaan ottaa huomioon, tarvitaan laajaa keskustelua kulttuurialan sisällä. Mikäli periaatteet taas jäävät liian väljästi, ne voivat osoittautua riittämättömiksi ohjaamaan toimintaa eettisesti kestävämpään suuntaan. Jälkimmäisessä tapauksessa eettiset periaatteet kaipaavat tuekseen laajempaa eettisen ohjauksen ja ammattieettisen keskustelun kokonaisuutta, joka voi tarjota sisällön yleisemmille periaatteille.

Kun tarkoitus on juurikin muuttaa eettisiä normeja ja vahvistaa niitä tukevia toimintamalleja, rationaaliset hallinnan muodot, kuten palkitseminen ja rankaiseminen, tarvitsevat rinnalleen normatiivisia hallinnan muotoja, joiden avulla muokataan yhteisön normeja, arvoja, odotuksia ja mielikuvia sekä sitoutetaan yhteisön jäseniä näihin. Yksi aivan keskeinen keino on eettisten periaatteiden laatiminen, mikäli se toteutetaan tavalla, joka osallistaa kentän toimijoita niin eri aloilta kuin eri asemista ja suunnitellaan tuottamaan kentän toimijoissa psykologista omistajuutta.

Hyvä esimerkki taide- ja kulttuurialan eettisistä ohjeista, eettisestä toiminnasta ja siihen liittyvistä haasteista löytyy Taideyliopistosta, jossa laadittiin vuosina 2014-2017 ohjeet niin häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ehkäisyyn, laajemmat yliopiston toimintaa koskevat eettiset ohjeet, joissa oli osuus myös taiteellisessa toiminnasta ja joissa linjattiin eettisiä periaatteita, joita kaikkien yliopistoyhteisön jäsenten tuli noudattaa sekä yliopplaskunnan omat ohjeet epäasiallisen kohtelun ehkäisyyn. Kattavista ohjeista huolimatta ne eivät kuitenkaan riittäneet ratkaisemaan ongelmia, vaan ne ovat tulleet syksystä 2017 esiin uudelleen ja uudelleen niin yhteisön sisällä kuin julkisuudessaakin. Ongelma ei ollut ohjeiden tai niiden rikkomuksien käsittelyä koskevien prosessien puuttumisessa, vaan siinä etteivät ohjeistukset olleet tulleet osaksi kulttuuria.

Myös taiteellisen ilmaisun arviointi ja ohjaus eettisestä näkökulmasta on mahdollista, mutta sen on huomioitava taiteen vapaus ja erityispiirteet. Taiteellisella ja tieteellisellä toiminnalla on yhtäläisyyksistään huolimatta merkittäviä eroja, jotka vaikuttavat siihen, millaiset eettiset kysymykset ovat mielekkäitä arvioinnin kohteena. Ennakkosensuuri sen sijaan ei ole suvaittavaa, koska se rikkoisi sanan- ja taiteen vapauden perusoikeuksia, eikä sille ole myöskään riittäviä filosofisia perusteita: edes seurauksiin vetoaminen ei ole yksiselitteistä kun kyse on kulttuurialasta. On tärkeä huomata, että ennakkosensuurin lisäksi myös monilla muunlaisilla lausumilla ja kannanotoilla voi olla taiteen vapautta kaventava erityisestävä vaikutus, vaikka toimielimellä ei olisi valtaa antaa itsenäisiä sitovia sanktioita. Tällaiset erityisestävät vaikutukset voivat johtaa kentän toimijoiden epätoivottavaan itsesensuuriin. On tärkeä huomioida, että JSN:n ja journalistin ohjeiden kohdalla on havaittu, että ohjeilla ja päätöksillä on ollut vaikutusta oikeuskäytäntöön, vaikka sitä ei ole tavoiteltu.

Eettiset ongelmat tulisi edelleenkin ratkaista ensisijaisesti mahdollisimman lähellä sitä, missä ne sijaitsevat eli työpaikoilla, kulttuuri-instituutioissa ja niin edespäin. Tämä edistää vastuunkantoa ja sitä, että eettisessä harkinnassa on käytettävissä mahdollisimman kattavasti tilanteen kannalta olennaista tietoa. Eettisen toimielimen käsittelyn tulisi olla ennen kaikkea poikkeus niissä tilanteissa, joissa yhteisö itse ei kykene tyydyttävästi tilannetta käsittelemään tai joissa ei ole yhteisöä jossa käsitellä (esim. kun kiista on vapaan kentän toimijoiden välinen). Toimielimen kohdalla on vaarana, että vastuu eettisestä harkinnasta ulkoistetaan sille, eikä toimijoiden henkilökohtaista tai yhteisöjen kollektiivista vastuuta tunnusteta.

Siltä osin kuin kyse on toisen viranomaisen toimivaltaan kuuluvista asioista, eettisellä toimielimellä ei voi eikä tulekaan olla toimivaltaa, mutta olisi alalla toimivien näkökulmasta tärkeää että toimielin voi tehokkaasti ohjata tietoonsa tulleet tilanteet asianmukaisille viranomaisille ja että nämä viranomaiset myös ottavat eettiseltä toimielimeltä tulleet tapaukset tehokkaasti käsittelyyn. Tätä varten tulisi vahvistaa myös asianmukaisten viranomaisten toimintaedellytyksiä, esim. apurahansaajien heikomman aseman korjaamiseksi mielekkäämpää vahvistaa apurahansaajien asemaa mieluummin rinnastamalla heidät työsuojelukysymyksissä työntekijöihin silloin kun he toimivat osana yhteisöä. Laajentaisin siis mieluummin työsuojelutarkastusten alaa kuin siirtäisin sitä tälle uudelle toimielimelle. Lisäksi toimielimen olisi hyvä tuoda esiin puutteita nykyisissä esim. työsuojeluun liittyvissä järjestelmissä, ja tuoda huomaamansa puutteet lainsäätäjän tietoon.

Ehdotuksessa muotoiltu ajatus, että avustusten ehtona voisi vaihtoehtoisesti olla myös muiden yhteisöjen kuin eettisen toimikunnan laatimien eettisten periaatteiden noudattaminen, on erinomainen siinä, että se huomioi kentän moninaisuuden ja auttaa turvaamaan myös taiteen vapautta paremmin kuin sitoutuminen väljäänkään periaatteiden luetteloon. Tämä myös kannustaisi aloja järjestäytymään ja yhteisöjä laatimaan tarpeisiinsa paremmin sopivia eettisiä ohjeita.

Pidän kaikinensa hyvänä varsinkin yhteisöjen osalta rahoituksen sitomista sitoumukseen noudattaa eettisiä periaatteita (kunhan eettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksyttävät kentällä). Menisin

kuitenkin vielä pidemmälle ja edellyttäisin lisäksi esiimerkiksi joitakin seuraavista: suunnitelmaa eettisten periaatteiden huomioimisesta, työpajoja tms. normien juurruttamiseksi tai CAF- tai EFQM -mallien kaltaista itsearviointia, jossa eettisten periaatteiden noudattaminen olisi yksi arvioitavista seikoista. Eettisten periaatteiden on mentävä syvälle toimintaan, jotta niillä voi olla ohjaava vaikutus. Edellytys ei voi olla vain muodollinen, vaan sen täytyy näkyä siinä miten toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, seurataan ja arvioidaan.

Pelkät suositukset eivät riitä, vaan toimielimellä on tärkeä olla käytössään myös omia keinojaan esimerkiksi valtionavustuskelpoisuuden arvioinnin kautta, kuten valtakunnallisten nuorisojärjestöjen kohdalla on toimittu. Seuraamusten osalta on tärkeää, että ne ovat riittävät ohjaamaan toimintaa, mutta luonteeltaan sellaiset että niiden käyttö ei edellyttäisi asian siirtämistä tuomioistuimelle. On tärkeää, että toimielin voi ratkaista omalle tontilleen kuuluviksi katsomansa asiat taide- ja kulttuurialan kielellä ilman asioiden siirtämistä tuomioistuimeen, koska taiteilijoiden tapa puhua omasta toiminnastaan ja päämäärästään voi erota hyvinkin jyrkästi oikeuden kielestä (ks. Jyränki & Kalha, 2009). Toisaalta eettisellä toimielimellä voisi olla myös tärkeä rooli asiantuntijana tilanteissa, kun taiteen sisältöjä arvioidaan oikeudessa.

Ajatus, ettei eettisten kysymysten tarkastelua saa ulottaa taiteen sisältöihin (ks. selvityksen sivu 79) edustaa tutkimuskirjallisuudessa kattavasti hylättyä käsitystä taiteen autonomiasta ("vahva autonomismi", jolla on historiallisestikin ollut vain yksittäisiä kannattajia taideteorian ja taiteenfilosofian piirissä). Aihetta koskevan tutkimuskirjallisuuden perusteella taideteoksen eettinen arviointi on hyväksyttävää ja keskustelua käydään lähinnä siitä, miten arviointia tulee tehdä, mitä tarkalleen on arvioitava ja vaikuttaako teoksen eettinen arvo sen taiteelliseen arvoon vai ei. On kuitenkin huomattava, ettei teos joka käsittelee epäeettisiä tai paheksuttavia asioita ole mitenkään välttämättä eettisesti tuomittava, vaan voi olla juuri sen vuoksi eettisesti ansiokaskin ja ettei teoksen epäeettisyyskään vielä tarkoita, että se olisi syytä sensuroida. Eettisen keskustelun herättäminen on kuitenkin ylipäänsä tehokkaampi tapa päästä toimielimelle asetettuun yleiseen tavoitteeseen kehittää alan toimintaa eettisesti kestävämpään suuntaan.

Toimielimen tehtävänä tulisi yhdeltä osin olla taiteen vapauden puolustaminen kulttuurialan ehkä kaikkein laajimmin jaettuna arvona. Tässä eettisen keskustelun käyminen, eettisten periaatteiden laatiminen ja eettisen käsittelyn ottaminen alan omalle vastuulle on aivan keskeisessä roolissa, kuten se on ollut muidenkin ammattieettisten rakenteiden kuten JSN:n ja tieteen etiikan historiassa. Toisaalta toimielimen olisi hyvä puolustaa taiteen vapautta myös suuremmin samaan tapaan kuin TENK toimii tutkimuksen vapauden parissa.

Miten arvioitte selvitykseen ehdotuksia toimielimen hallinnosta ja rahoituksesta?

Toimielimen rahoituksen tulee olla julkista, budjettivaroista, mutta sen tulee olla riittävässä määrin riippumatonta niin TAIKE:n johdosta, Opetus- ja kulttuuriministeriöstä kuin puoluepolitiikasta, jotta toimielimen työ on uskottavaa. Jotta toimielin pystyisi toimimaan tehtävässään menestyksekkäästi, sen rahoitus ei saa olla pois taiteen ja kulttuurin toimijoiden rahoituksesta, eikä tällaista vaikutelmaa saisi edes syntyä. Muutoin toimielin asemoituu kilpailijaksi niiden toimijoiden kanssa, joiden toimintatapoihin sen tulisi kyetä vaikuttamaan.

Sihteeristön osalta on tärkeä varmistaa, että sillä on riittävä ja riittävän monipuolinen osaaminen toimielimen alalta: niin oikeustieteestä erityisesti perusoikeuksien osalta, normatiivisesta etiikasta, taiteen ja kulttuurin alojen ja organisaatioiden parissa kuin osaamista myös ennaltaehkäisevään toimintaan, toimintakulttuurien muuttamiseen ja viestintään liittyen. Toimielimelle selvityksessä asetetut tavoitteet ovat kunnianhimoiset ja niiden toteuttaminen edellyttää riittävän laajaa sihteeristöä toimielimen tukena. Toimielimen työn käynnistäminen, eettisten periaatteiden laatiminen ja mahdollisen kantelumenettelyn avaaminen sen ensimmäisten vuosien ajan, jolloin käsiteltävien asioiden määrä on todennäköisesti hetkellisesti suurempi, edellyttävät laajempia työntekijäresursseja kuin toimielimessä tehtävä työ toiminnan vakiinnuttua.

Kokemus Taideyliopiston rakenteista ei puolla ajatusta, että kanteluiden määrä pysyisi yhtäjaksoisesti korkeana, vaan todennäköisempää on että kantelut tulevat ryppäinä ajankohtaisten kohujen ympärillä ja muun julkisen keskustelun nostaessa alan eettisiä kysymyksiä esiin. Taidekohujen ja taiteen ympärillä julkisesti käytyjen eettisten keskustelujen määrä on kuitenkin pysynyt varsin maltillisena tähän saakka. Varsinkin eettisen toimikunnan olemassaolon alkuun on kuitenkin varauduttava kanteluiden merkittävään määrään.

Toimielimen tavoitteiden saavuttamisen ja uskottavuuden kannalta on tärkeää, että siinä on edustus koko siltä kentältä, jonka asioita sen on tarkoitus käsitellä. Erityisesti taiteilijoiden edustus on välttämätön sekä taiteen vapauden perusoikeuden, eri taiteenlajien ominaispiirteiden tuntemuksen että toimielimen legitimitetin kannalta. Tässä edustusta ei tule ajatella yksinomaan taiteilijoiden edustuksena, vaan yhtäläillä välittäjäporras tuo omaa arvokasta asiantuntemustaan. Kuitenkaan tämän osalta ei ole mitenkään välttämätöntä rajoittua siihen, että taiteenlajien tulisi olla kattavasti edustettuina: edustuksellisuutta voidaan ainakin osittain korvata huolehtimalla kentän osallistamisesta ja tiiviistä vuoropuhelusta toimielimen ja taiteen kentän välillä. Tämä auttaa myös juurruttamaan toimielimen laatimia normeja.

Katson, että myös taiteen vapauden perusoikeus edellyttää kentän toimijoiden laajamittaista osallistamista alan eettisten normien määrittelyyn. Järjestörakenteen puutteiden vuoksi demokraattisia vaatimuksia ei mielestäni voi tyydyttävästi täyttää pelkällä eri alojen edustuksella toimielimessä. Kentän osallistaminen toimielimen toiminnassa on tärkeää myös eettisten ohjeiden ja ennaltaehkäisevän toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Osallistumisen läpäistävä kenttä nyt laadittua selvitystä syvemmin ja laajemmin: jokaisella tasolla johtajasta roudariin pitää olla kokemus, että nämä ovat heidän eettiset periaatteensa sekä kokea psykologista omistajuutta myös toimielimestä ja sen ratkaisuista.

Muut mahdolliset huomiot selvityshenkilön ehdotukseen liittyen?

On tärkeää, ettei toimielimen osalta sen paremmin taide- ja kulttuurialaa kuin taiteen vapauden ydinaluettakaan ymmärretä liian suppeasti. Taiteilijoiden lisäksi kentällä toimii monipuolisesti välittäjäportaaseen kuuluvia henkilöitä, jotka voivat yhtäläillä olla kohteina tai tekijöinä häirinnässä

ja epäasiallisessa kohtelussa, ja usein välittäjäportaan toimijat kuten instituutioiden johtajat, tuottajat ja kuraattorit toimivat usein juurikin taiteen vapauden ydinalueella tehdessään taiteellista toimintaa koskevia valintoja. Myöskään näiden henkilöiden osalta eettistä tarkastelua ei voi tehdä täysin riippumatta taiteen vapaudesta. On myös tärkeää, että toimielimen alaan luetaan kattavasti myös sellainen päätöksenteko, joka koskee alan toimijoita välillisesti kuten rahoituspäätökset.

Sopimussuhde toimielimen (tai valtion) ja kulttuurialan organisaatioiden välillä voisi mahdollistaa sanktiot ja toimielimen päätösten velvoittavuuden. Voisiko tällainen sopimussuhde olla edellytys valtionavustuksille?

Yksi keskeinen kysymys toimikunnan rooliin liittyen on, missä määrin toimielin keskittyy käsittelemään kulttuurialan integriteettiä tai uskottavuutta samaan tapaan kuin siihen lähiten vertautuvat JSN ja TENK. Hyvä tieteellinen käytäntö ja hyvä journalistinen tapa käsittelevät molemmat ensisijaisesti toimintaa, jotka voisivat vaarantaa alan tuottaman tiedon tai alan itsensä oikeutuksen ja uskottavuuden. Kulttuurikentällä on sen sijaan tarve vahvistaa juurikin eettisten kysymysten tarkastelua ja eettistä toimintakulttuuria, eikä niinkään määritellä, mikä on hyvää kulttuuria.

Taiteen vapaus on myös aivan keskeisin eettinen periaate kulttuurialalla, ja vaikka sen sisällöstä ja laajuudesta onkin kiistaa, sen merkitystä ei alan sisällä kiistetä.

Taiteen ja kulttuurin alalla vallitsee monin paikoin virheellinen käsitys omasta eettisestä ylemmydestä, mikä on omiaan vaikeuttamaan epäeettisen toiminnan käsittelyä. Ei ole syytä olettaa, että kulttuuriala toimisi nykyisellään sen eettisemmin tai epäeettisemmin kuin muukaan yhteiskunta. Ongelmien ratkaiseminen edellyttää nöyryyttä ja valmiutta epäillä myös oman toimintansa asianmukaisuutta, mille itsetyytyväisyys on este.

Tarkemmin erityisesti taiteellisen ilmaisun eettisestä ohjauksesta julkisoikeudellisessa yhteisössä kuvataiteen maisterin taideteoreettisessa opinnäytetyössäni Vapauden rajat — Taiteellisen ilmaisun eettinen ohjaaminen Taideyliopistossa vuodelta 2018. (https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/299241/Kinanen_Mikael2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Lausunnossa viitatu lähteet:

Jyränki, Juulia & Kalha, Harri 2009. Tapaus Neitsythuorakirkko. Helsinki: Like

Neuvonen, Riku 2003. "Median itsesääntely". Mitä saa sanoa? Viestintäoikeuden vuosikirja 2003. Helsinki: Kansainvälisen talousoikeuden instituutti, Oikeustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, FORUM IURIS Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, 20013, 125-153

Mikael Kinanen
KuM